

aan te beant-
geloof, -van-
een jazzplaat
nden bergtop.
n leven en ar-
ten. Als Hij
ik daarop ge-
gende over de
hikking treft,
over het aan
gegeven.

geboden
rouw worden.
nat onherroe-
zande stroom

hwe optreedt
d: Hij klaagt
over de men-
enzen dier re-
g treffen. Die
skring, waar-
ningen en af-
elijke bevelen.
K. S.

VEN

nisatie, III.

van het stuk
in tekst weer
nerkingen, die
Dijk schrijft:

het standpunt
ik eens uit de
impelweg hoor-
tussen ware
Christenen met
het heengaan
moelijk anders
van de Ver, v.
odoeratisch ge-
tes te dringen
af van Ds Jon-
ens een onder-
da.
wordt door de
strekking (B).
t suggestie van
neel naschrift
chrijven van Ds
dij de door Prof.
Holwerda nog
art. 2 der sta-
ussie, verklaart
in onoverkome-
bedankt als lid

en toe (D) op
aakt daarmee
reeds meerdere
1 van onze vrij-
en aan de brie-
lleerenden toon
J. M. Spier ge-

is ongetwijfeld
de functie van
het geheel van
an Ds Schilder,
overtuiging een
reigt te kort te
aan de Hellige
is voor een ge-
leven. Kort ge-
onze belijdenis,
logische deduc-
gezag als aan

n van belijdenis
in we allereerst
doen. Belijdenis
van het belijden,
lenis", daarmee
formuleren van
de kerk, wan-
historische si-
vigen, gehoord
in wat zij hoor-
name wanneer
een bewust en
waarheden der
Zoo zien we in
mache, Dooper-
artegenover be-
als eenige regel
stane belijdenis-
er van „accorde
mulleren van
end voor allen
i. Zulke belijde-
maakte, noch de
Gods. Die vol-
deeling der on-
itdrukking van
kerk heeft een
in de belijdenis
t lang niet den
loof". (Bavinck,

Geref. Dogm. 4, I, pag. 6). Die gansche inhoud van ons Christelijk geloof, dat is de inhoud der H. S. En nu is het niet zoo, dat we den inhoud der H. S. slechts zouden kennen uit kerkelijke belijdenisschriften, of zelfs ook maar uit de ambtelijke verkondiging van het Woord Gods; zoodat we op allerlei terrein en in allerlei situatie tot belijden van den Naam van onzen Heere Jezus Christus geroepen, nu alleen maar zouden kunnen of behoeven terug te grijpen naar een eenmaal geformuleerde en aanvaarde belijdenis. Het feit, dat na de Apostolische geloofsbelijdenis het Niceaanum en het Athanasianum volgden, dat na de 37 artikelen de 5 artikelen noodig bleken, zegt voldoende. In iedere kerkhistorische situatie grijpt de kerk maar niet naar de belijdenis, doch naar het Woord Gods als eenigen regel des geloofs, waarnaar de belijdenis ook zelve verwijst! Terwijl de belijdenis zelve valt onder den regel van art. 7.

Het Christelijk belijden gaat intusschen niet op in het opstellen, aanvaarden en handhaven van belijdenisschriften. Het gansche Christelijk leven moet zijn een belijden met woord en daad van onzen Heere Jezus Christus. Daarin is het tegen de dwaling in getuigen van wat we in de belijdenis der kerk klaar geformuleerd vonden zeker een element. Immers deze belijdenis werd wel in de kerk geformuleerd, doch om in de wereld daarbuiten beleden te worden. Doch er is meer. Daar is de strijd om alle verhoudingen in de menselijke samenleving te doen beantwoorden aan de ordinaatien Gods. Daar is de roeping om bij allerlei persoonlijke beslissingen te weten den wil van onzen Vader. Die in de hemelen is, doch aan Zijn kinderen op aarde Zijn Woord gaf. Dan heeft de Christen naar reformatorisch inzicht niet te gaan vragen naar een onder leiding van het ambt tot stand gekomen uitspraak, zelfs niet naar een speciale preek over deze materie. Doch als mondig geloovige, die in de school der kerk het Woord Gods leerde lezen, gaat hij nu zelf de Schriften onderzoeken, en als hij daardoor onderwezen spreekt of handelt, dan zal zijn woord en daad een belijden zijn van wat God ons in Zijn Woord geopenbaard heeft. Dan blijft het voorts niet altijd bij dit individueele belijden. In de meer en meer ontkerstende samenleving van de 19de en 20ste eeuw hebben diegenen, op wier leven het Woord Gods nog beslag had of weer verkreeg, elkaar gevonden in organisaties waarin ze naast elkaar konden staan in den strijd om de vervulling van hun Christelijke roeping. Zoo is het gekomen tot Christelijke partijvorming, tot Christelijke organisatie op veleerlei gebied. Zoo kwam men tot een gemeenschappelijk getuigenis t.a.v. het politieke en sociale leven, van de wetenschap enz. Dan ontstonden statuten en programma's, die als „formulier van eenigheid" omtrent grondslag en richting van het gezamenlijk optreden konden dienen. En als dan Christelijke organisaties in nadere uitspraken of in het getuigenis van haar leden in het politieke en maatschappelijke leven uitdrukking geven wat de H. S. ons als Gods wil voor ons leven openbaart, dan is dat een Christelijk belijden, en die uitspraak of dat getuigenis een Christelijke belijdenis, zij het ook geen kerkelijke. En dan is het ook niet zoo, dat mijn belijdenis inzake de sociale gerechtigheid die God van ons vraagt, gebouwd is op mijn kerkelijke belijdenis, doch beide rusten op en putten uit het eene en alleen gezaghebbende Woord Gods.

Tot zoover deze week Drs Van Dijk, wiens slot we volgende week hopen te geven. Hier volgen de tegenopmerkingen:

A. Ik zou liever niet Prof. Holwerda's opwekking willen beperken tot kerkelijke consequenties, doch ze willen uitbreiden tot alle, ook b.v. tot ethische: als ge iets op Zondag belijdt, belijdt het dan ook op Maandag. En omgekeerd. Noem niet op Zondag een probleem van grooten ernst, wat ge 's Maandags als bijnaak aandient. Zeg niet op Zondag: dit is revolutie, en op Maandag: wat revolutie is in het eene samenlevingsverband heeft niets te maken met de reformatie van en in de andere verbanden.

B. Zeker, mits verstaan in den zin van A, hierboven.

C. „Dubbelhartigheid" wekt associaties aan subjectieve oneerlijkheid. Maar ik hoop, dat schrijver van mij zal aannemen, dat ik in mijn naschrift op het stuk van Ds H. J. Schilder heb gezinspeeld op de hanteering van het woord „hart", zóó, als dat in de wijsbegeerte der wetsidee geschiedt. Ik dacht aan Dooyeweerd's m.i. zeer gevaarlijke en onjuiste onderscheiding tusschen kerkelijk en niet-kerkelijk belijden (waarover straks). En bedoelde toen: als de confessie zegt: wij gelooven (alle dagen) met het „hart" en „belijden met den mond", dan is dat belijden een „uitgang des levens" om in den stijl der Wijsbegeerte der Wetsidee te spreken. Ik zeg niet, dat alles, wat ik in de kerkelijke belijdenis ter sprake hoor en help brengen, overal in hetzelfde conclusie nemende quantum rechtstreeks ter sprake behoort te komen. Een christelijke kruideniersorganisatie zal niet in oratio recta (d.w.z. rechtstreeks, direct) zich behoeven uit te spreken over de kwestie der consubstantiatie of der conditioneele onsterfelijkheid (al zal ook dit punt wel degelijk samenhangen met dieper op de beginselvragen ingaande betoogen en dus in oratio obliqua, d.w.z. indirect, de aandacht kunnen moeten trekken). Maar weet inzender één artikel der confessie te noemen, waarin niet vraagpunten eener calvinistische wijsbegeerte aan de orde komen? Ik niet. Ook over de kerk, tot over het fantoom „de kerk als organisme", hoor ik in de kringen der calvinistische wijsbegeerte uitvoerig handelen.

De H.H. Jongeling en Van der Stoel hebben de door hen besproken zaken dan ook niet „met de haren er bij gealeept", doch terecht naar voren gehaald als directe aandachtspunten van de W. d. W. Ik mag dus nooit en nergens den inhoud van mijn belijdenis in stukken knippen, halveeren, het eene van het andere

simon zelotes en levi de tollenaar.

Via het Kerknieuws van Scheps namen wij kennis van een artikel van ds W. A. Wiersinga, Evangelisatiepredikant „in algemeenen dienst", gepubliceerd in „Belijden en Beleven". Ds Wiersinga vertelt daarin over een bezoek door hem gebracht in Zuid-Limburg in een zestal kampen voor politieke delinquenten en over de moeilijkheden, die deze „verloren zonen" ondervinden op den weg terug van de zijde van hun „oudste broers". En dan sluit het artikel als volgt: „Ik weet wel, dat sommigen hunner u veel pijn hebben gedaan, u mischien onherstelbaar leed hebben berokkend. Maar als uw barmhartigheid en liefde haar grens vindt waar 't uw vroegere vijanden betreft, dan zijt ge een slecht navolger van Hem, die zondaren tot Zich noodigde en met tollenaars onder één dak verkeerde en van één tafel at. Hij nam den collaborateur Levi zelfs op in zijn intiemsten discipelenkring. En Simon Zelotes, die nationale ijveraar (illegaal werker zouden wij tegenwoordig zeggen) heeft hem als mede-apostel aanvaard".

Dat laatste zinnetje bracht ons een beetje aan het mediteeren.

Het wekt bepaalde suggesties.

Deze: die Levi, de collaborateur, was „fout" en Simon Zelotes, die nationale ijveraar, was „goed". En het is toch van dien Simon, dien illegalen werker, een heele daad geweest om dien collaborateur te „aanvaarden" als mede-apostel!

De toepassing wordt erbij gegeven: de illegale werkers in de kerk moeten naar het illustere voorbeeld van Simon Zelotes de N.S.B. collaborateurs als broeders in de kerk „aanvaarden".

Ik geloof van het heele verhaal niets.

Als ik den Christus niet zag en als het waar was, dat het een heele daad was van Simon Zelotes om Levi den collaborateur als mede-apostel te „aanvaarden", dan zou ik daar rustig tegenover stellen, dat het minstens even grootsch van Levi was om den nationalistischen Zeloot Simon te „aanvaarden" als mede-apostel.

Want wanneer het gaat om de overwinning van louter psychische weerstanden en politieke ressentimenten, dan is voor mij de daad van een N.S.B'er, die aan een oud-illegaal van een of andere K.P. de hand der

abstraheeren, laat staan: hier naspreken en ginda weerspreken. Ook niet het ééne bezwéren des Zondags en het bezworene voor een deel ook wel met critischen glimlach weigeren te bezworen op Maandag. Wat Prof. Dooyeweerd op dit punt betoogd heeft, en nu (zie Perschoor) Ds Van Teylingen durft schrijven, acht ik rechtstreeks ongereformeerd. En een „oorzaak van nadenken", al zullen ze hem met rust laten, omdat hij nu eenmaal „blijft" (d.w.z. meedoet in het loslaten van wie de synode in grove partijdigheid wilde wegzenden). En ik wil wel — om eerlijk te blijven — verklaren, dat beweringen als van Ds Van Teylingen in de practische consequenties zullen LEIDEN tot dubbelhartigheid, óók in den hierboven genoemden leelijken zin van het woord.

D. „Toespitsen" is wat anders dan „beperken tot" of „isoleeren van".

E. „Raillereen"? Er is een manier, om met (smartelijken) humor de droeve waarheid vermanend te spreken.

F. Prof. Holwerda teekent hierbij het volgende aan:

„Omdat Drs v. D. hier en in het vervolg tegen anderen zich keert, beperk ik me slechts tot enkele opmerkingen. Niemand denkt eraan, om aan de belijdenis of eventueele theologische deducties daaruit gelijk gezag toe te kennen als aan het Woord Gods. Allen keerden zich hiertegen, dat men de belijdenisschriften maakte tot kerkelijke stukken, waaraan men zich in andere verbanden niet gebonden wist. De belijdenis blijft altijd appellabel aan de Schrift. Maar men moet niet het volstrekt eenig gezag der Schrift accentueeren om zoo te camoufleren, dat men bezig is in het breede leven zich aan den inhoud der Schrift, gelijk de drie Formuleren, die belijden, te onttrekken. Men moet niet als basis van een vereeniging kiezen de Schrift als Woord Gods als de bedoeling dezer formulering is ook ruimte te maken voor menschen die de drie Form. verwerpen en daarin de Schrift tegenspreken.

Dat de belijdenisschriften noch de volmaakte noch de volkomen uitdrukking van het Woord zijn, weet ieder. Alleen geloof ik, dat niemand in staat is een politieke, sociale of wetenschappelijke belijdenis te fundeeren rechtstreeks op het Woord; de catechisatie, de prediking en de kerkelijke formuleren hebben van jongsaf heel zijn geloovig belijden wezenlijk beïnvloed. Doch ook al zou hij het kunnen, zijn wetenschappelijke belijdenis zal nimmer in strijd kunnen zijn met zijn kerkelijke; want het Woord is één. Ik vind het opereeren met „souvereiniteit in eigen kring" in dit verband heel gevaarlijk; men suggereert alsof het Woord voor den wetenschappelijken „kring" een inhoud heeft, die staat los naast den inhoud, dien de kerk belijdt, en die daarmee zelve in strijd kan zijn. Men krijgt feitelijk niet maar soevereine levenskringen, doch ook evenveel soevereine

verzoening reikt precies even groot als de daad van een K.P'er, die een oud-N.S.B'er brood en spijze geeft.

Om te beginnen: ook Simon Zelotes was vóór hij tot Jezus kwam „fout". En wel erg „fout". Want de Zeloten waren nationalistische joodsche ijvernaars, die met geweld een judaistischen hemel op aarde wilden stichten, een joodschen heilstand. Deze menschen hadden hetgeen God de HEERE geopenbaard had omtrent het Koninkrijk Gods genationaliseerd, verwereldlijkt en verburgerlijkt. Zij vereenzelvigden hun fanatiek religieuze nationalistische, puur aardsche idealen brutaal met het Rijk Gods, dat zij met revolutionair geweld desnoods wilden verwerklijken. En toen onze Heere Jezus Christus Simon den Zeloot tot Zich riep en Simon Zelotes Jezus ging volgen en Zijn discipel werd, toen betekende dat voor Simon een radicale bekeering. Want toen heeft Simon los moeten laten de partij, wier tendenzen Jezus Christus aan het kruis hebben gebracht: het judaistische nationalisme.

En toen Simon onder de twaalve ook den vroegeren tollenaar Levi ontmoette, was Simon géén Zeloot, géén nationale ijveraar, geen „illegale werker" meer, maar bekeerd tot den Heere Jezus Christus.

Evenals trouwens Levi zelf. Maar men vergeet geen oogenblik, dat de Schrift nergens het beroep der tollenaars, hun „collaboratie" — om met ds W. te spreken — veroordeeld heeft. Integendeel: toen de tollenaars aan Johannes den Dooper vroegen: „Mees-ter, wat zullen wij doen?" heeft Johannes niet van deze „collaborateurs" geëischt, dat ze het belastingkantoor zouden vaarwel zeggen, maar wel, dat ze hun beroep eerlijk zouden uitoefenen: „Eischt niet meer dan hetgeen u gezet is". Luk. 3: 12, 13.

Zoo heeft een tot Christus bekeerde Zeloot een tot Christus bekeerden tollenaar als broeder in den Heere aangenomen en zoo heeft een tot Christus bekeerde tollenaar een tot Christus bekeerden Zeloot zijn broeder in Christus genoemd.

Men vergeet ook vandaag niet, dat n a t i o n a l i s t i s c h e oud-illegalen in de kerk de bekeering even hard van noode hebben als oud-collaborateurs. Kleine en groote!

En men zij voorts met het trekken van parallellen à la Wiersinga dóódvoorzichtig. Met dit slecht-exemplarisch Schriftgebruik staat men licht de bekeering van het nationalisme in den weg.

Of iemand „goed" of „fout" was in oorlogs- en bezettings-tijd, dat wordt tenslotte niet beslist door een nationalistischen kijk op de nationale zaak, maar door de Schrift.

Overigens was dit stukje heusch niet uitsluitend bedoeld als een bouquetje polemieek tegen ds Wiersinga. D. E. C.

belijdenissen en evenveel soevereine kring-bijbeljes. Daarmee heeft men het Woord gebroken, ook al zegt men het gezag van dat Woord te willen handhaven. Men mag nooit suggereeren, dat de drie Formuleren „kerkelijk" zijn in dien zin, dat ze slechts gelden voor de kerk en niet voor de partij, de vereeniging van wijsbegeerte etc. Daarmee onttrekt men partij en vereeniging aan het gezag van het Woord, dat de kerk onvolkomen en onvolledig belijdt".

Tot zoover Prof. Holwerda.

En Ds H. J. Schilder merkt op:

Aan hetgeen in mijn brief werd gezegd (aan de V.C.W. zie Ref.) en wat Prof. Holwerda reeds heeft geannoteerd, heb ik weinig toe te voegen. Het laatste punt vooral van B. H. (F), raakt reeds het mij betreffende gedeelte; dat kan ook namens mij gelden. Punt J uit het nummer van 28 Febr. is trouwens in dit verband van eenzelfde belang, m.n. onder punt b) over de heerschappij der filos. formules; daar ging mijn bezwaar vooral tegen, ondanks de ontkenning van Drs C. v. Dijk, in voorlaatste alinea van zijn brief. Natuurlijk kan men belangrijke elementen, zakkelijk saamgevat, uit de leer van de S.L.E.kring van het grootste belang blijven achten, vooral ook antithetisch, en ook positief; dat heeft K. S. indertijd zelf ook al ongevraagd geschreven toen hij in De Ref. deze leer even onder de loupe nam. In zoverre is het niet aardig A. Zijlstra van 1937 tegen Marx vandaag uit te spelen — om niet meer te zeggen (hier reageert Ds H. J. Schilder op een passage uit het slot van Drs v. Dijk, dat volgende week in ons blad opgenomen wordt, Redactie). Het belang van deze leer ligt o.m. in de onderscheiding en afbakening der kringen of verbanden. Maar wat we nu krijgen is wat anders, nl. juist een miskenning van de echte betekenis van de kerk in haar eigen-genardheid. Men stelt blijkbaar een dilemma: of de kerk op één lijn naast andere kringen of verbanden, of de kerk in roomschen zin heerschend over alle. Dat wij dit dilemma niet aanvaarden, wordt niet verstaan. De eigenlijke bestrijding zal m.i. daarop zich moeten concentreren; ik hoop zeer dat K. S. voor een nadere uitwerking daarvan mogelijkheid ziet. Tot de systematische omschrijving acht ik me niet capabel; in hoofdzaak zie ik de zaak vrij simpel liggen, denkend aan wat K.S. ons leerde over de verhouding van kerk en koninkrijk Gods. Dat hoef ik hier niet breder te omschrijven.

In verband hiermee: het heele betoog van Drs v. D. over wat de belijdenis is, acht ik voor een groot deel een slag in de lucht. Het gaat heen langs het punt in kwestie: de belijdenis als accoord van kerkelijke gemeenschap, die echter als eenmaal aanvaard accoord den heelen ja-zeggenden mensch en zijn heele leven raakt. Als ik bij mijn huwelijk ja zeg op de „huwelijksvragen", dan biidt dat ja mij ook als ik aan het werk ben, i.v.m. de etens-tijden b.v., of op reis, op duizenderlei wijze. Maak ik daarmee heel dat leven, mijn werk, vacantie, etc. aan